

OPONENTSKÝ POSUDOK

na habilitačnú prácu Mgr. Róberta Osad'ana, PhD.

Detstvo a výchova v Rímskej ríši: Epigrafické reprezentácie v komparatívnej perspektíve

Detstvo sa ako osobitný objekt vedeckého bádania skúmalo od druhej polovice 19. storočia. Postupne sa stávalo doménou psychológie, pedagogiky, sociológie a historiografie. S rozvojom týchto vied a ich poznatkov o detstve v 20. storočí sa čoraz nástojčivejšie ukazovala potreba celostného pohľadu na detstvo ako sociokultúrny fenomén. Z hľadiska historickej vedy otvorili cestu k skúmaniu detstva dejiny každodenného života. Otázka detstva sa tak od 80. rokov 20. storočia otvorila smerom ku komplexnosti a postupne aj s dôrazom na interdisciplinárny prístup. Z hľadiska historických období sa pozornosť sústredila aj na antické Grécko a Rím. V prípade oboch období a kultúr ide o dlhé časové obdobie a o vytvorenie základného kultúrneho a civilizačného rámca, z ktorého čerpá európska kultúra a civilizácia dodnes.

Cieľom posudzovanej habilitačnej práce je, ako to uviedol autor, analyzovať epigrafické reprezentácie detstva v Rímskej ríši, identifikovať ich tematické rámce, jazykové a ideové štruktúry a následne ich porovnať s obrazmi detstva v literárnych a sekundárnych prameňoch. Habilitačná práca sa člení na niekoľkých tematických a analytických celkov. Pritom sa zameriava na deti slobodných rímskych občanov. Jej prvá časť sa zaoberá teoretickými a pramennými východiskami výskumu detstva v antickom Ríme, vrátane právneho postavenia detí, výchovných cieľov, vzdelávania a každodennej skúsenosti detí v rímskej spoločnosti. V ďalšej časti práce sa habilitant venuje epigrafickému korpusu. Táto metodologická kapitola a analytická časť skúma výrazy späté s výchovou, vzdelávaním, pietou a spoločenským statusom detí. Výskumná časť práce sa opiera o tematicky epigrafický korpus 51 latinských nápisov, ktoré obsahujú výrazy súvisiace s učením, výchovou a spoločenskou hodnotou detí. Habilitant ich získal z digitálnej databázy Epigraphik-Datenbank Clauss / Slaby). Záznamy pochádzajú z viacerých oblastí Rímskej ríše a sú datované do 1. až 4. storočia. Epigrafické záznamy konfrontuje so známymi literárnymi prameňmi antického Ríma. Ďalšie kapitoly habilitačnej práce sú venované komparatívnej syntéze epigrafických a literárnych reprezentácií a interpretačným dôsledkom výskumu v širšom kultúrnom a spoločenskom kontexte. Záverečné časti práce sa venujú pedagogickým a didaktickým aplikáciám dosiahnutých zistení. Takýto

prístup umožnil habilitantovi využitie poznatkov o detstve v antike v oblasti vzdelávania, formovania historického vedomia a pedagogiky.

Výskum detstva v období antiky je na Slovensku na okraji záujmu a v regióne strednej Európy iba v začiatkoch. Je to škoda, pretože región strednej Európy bol takmer päť storočí pod priamym kultúrnym a civilizačným vplyvom Rímskej ríše. Práca je písaná na zodpovedajúcej vedeckej úrovni. Habilitant dokázal schopnosť formulovať problémy a riešiť ich s využitím kritických metód. Orientuje sa v relevantnej domácej a zahraničnej odbornej literatúre a vedel ju využiť pri tvorbe svojej práce. Za hlavný prínos svojej práce habilitant označil interpretáciu prezentácie detí v epigrafických pamiatkach ako symboloch nositeľov cností, kultúrnych očakávaní a rodovej pamäti. Vzdelanie a výchova sa v tomto kontexte javia nie ako reálne procesy, ale ako reprezentácie, ktoré pomáhali definovať ideál rímskej spoločnosti. Pri komparácii epigrafických, literárnych a sekundárnych prameňov identifikoval významové posuny, ideologické rámce a sociálne očakávania spojené s detstvom v rôznych vrstvách rímskej kultúry. Ďalší prínos svojej práce vidí autor vo využití epigrafie ako historického zdroja, ktorý je inšpiratívny pre pedagogické uvažovanie, čím otvára priestor na využitie získaných poznatkov v oblasti dejepisného vzdelávania, občianskej výchovy a kritickej pedagogiky. S týmito konštatáciami autora sa zhodujem. Antické epigrafické pamiatky sú dôležitým zdrojom nášho poznania o dobovej spoločnosti, ktorý umožňuje hlbší pohľad do jej hodnotového sveta a štruktúr. Podobne ich využitie v dejepisnom vzdelávaní, občianskej výchove a kritickej pedagogike považujem za vhodné a obohacujúce. Ako už bolo spomenuté, habilitant sa vo výskumnej časti práce opieral o 51 latinských záznamov z digitálnej databázy Epigraphik-Datenbank Clauss / Slaby). Táto databáza je vhodná. Predstavuje dôležitý zdroj epigrafických prameňov, vhodný pre jeho spracovanie. Na druhej strane sa tu otvára možnosť využitia ďalších epigrafických digitálnych databáz. Ich využitie by nepochybne prispelo k zvýšeniu kvality habilitačnej práce. V práci sa autor často konfrontuje s platnými zásadami rímskeho práva, čo je vítané. V tejto súvislosti by bolo dobré, keby využil aj práce slovenských znalcov rímskeho práva Karola Rebra a Petra Blaha.

Otázka: Aké výchovné princípy a metódy z prostredia antického Ríma sú aktuálne alebo inšpiratívne v súčasnosti a ktoré sú naopak pre súčasnosť neprijateľné?

Habilitačná práca spĺňa stanovené ciele. Považujem ju za prínosné dielo, ktoré otvára novú, doteraz málo reflektovanú tému. Preto ju odporúčam prijať na obhajobu a po úspešnej obhajobe odporúčam udeliť akademický titul „docent“ v študijnom odbore Odborová didaktika.

V Bratislave, dňa 19. januára 2026

Prof. PhDr. Róbert Letz, PhD.